

הכינוס השנתי השמיני של שוחרי לשון הקודש

הכינוס יתקיים ביום חמישי, י"ז בניסן התשע"ד
בישיבת "קרית נוער" (רחוב הרב פרנק 20, ירושלים)
בהנחיית הרב יואל קטן, ר"מ בישיבת שעלבים וראש מכון שלמה אומן
12:45 בהתאסף יחד שבטי ישראל

פרטים בסוף חגליון

דקדוקי קריאה בפרשת תזריע, במפטיר החודש, בהפטרת החודש, ובראשון של מצרע

יב ב וַיִּלְדָּה: אי הקפדה על השווה הנע בלמ"ד משבשת את המשמעות. וְטַמְאָה: המ"ם בשוא נע, והאל"ף צריכה להישמע. לא לקרוא וְטַמָּה. וכן בפסוק ה

יב ד בְּדַמִּי טַהֲרָה: אין מפיק בה"א. יְמִי טַהֲרָה: הה"א מופקת¹

יב ה עַל-דַּמִּי טַהֲרָה: אין מפיק בה"א

יב ו וּבְמִלָּאת: הלמ"ד בחולם והאל"ף אינה מונעת. יְמִי טַהֲרָה: הה"א מופקת

יג ד וְשַׁעֲרָה: אין מפיק בה"א

יג ה לֹא-פֶשֶׁה: ש"ן שמאלית

יג ו כִּהְיָה: הה"א בקמץ

יג ח וְטַמְאָה: המ"ם בשוא נע, והאל"ף צריכה להישמע. לא לקרוא וְטַמו. וכן בהמשך

יג יא בַּשָּׂאת: הש"ן בשוא נח ללא דגש; אין לבלוע את האל"ף שלאחריה: לא בַּשֵּׁת

יג טז וְנִהְפָּךְ: הה"א בשוא נח והפ"א בדגש קל וכן הדבר גם בהמשך

יג יח כִּי-יְהִי בּוֹ-בַעֲרָו: יש להקפיד על צירוף נכון של התיבות זו לזו, שתי התיבות הראשונות במרכא והשתיים הנותרות בטיפחא

יג יט אוּ בַּהֲרַת לְבָנָה אֲדַמְדַּמְתָּ: טעם טפחא בתיבת בַּהֲרַת

יג כט בְּרָאשׁ אוּ בִזְקָן: הבי"ת בשוא, בלתי מיוחד, יש להיזהר מלקרוא בפתח

יג לב וְלֹא-יְהִי בּוֹ: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה

יג לז צֶמַח-בּוֹ: געיה בצד"י, יש לקרוא בהעמדה קלה שם

¹כאשר מדובר בדמיה של האישה – ללא מפיק בה"א, כאשר מדובר בימים – הה"א במפיק ולסיכום: ראשונה ושלישית הה"א ללא מפיק, שנייה ורביעית, במפיק.

יג לט בְּהֵרֶת כְּהוֹת לְבָנֶת: טעם טפחא בתיבת בְּהֵרֶת

יג מב נָגַע לִבָּן אֲדָמָדִם: טעם טפחא בתיבת נָגַע

יג מה פְּרָמִים... פְּרֹנֶה: הפ"א בשתייהן רפויה. יַעֲטָה: העי"ן בשווא נח אך אין להבליעו כי אז יישמע

כלשון 'הטייה'. וְטָמָא | טָמָא יִקְרָא: פסק בין התיבות, יש להפסיק מעט בין הראשונה לשנייה

יג מח בְּשִׁתִּי נראה יותר שהשווא נח, אבל יש מקורות לשווא נע² בְּעֶרְב: הבי"ת בשווא, לא מיועד,

בשונה מהמשך שאז היא בקמץ: בְּעֶרְב

יג מט וְהִרְאָה: הה"א בקמץ קטן, והר"ש בשווא נח. להיזהר מהבלעת האל"ף

יג נא אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה: היר"ד בצירי

מפסיר שבת החודש שמות יב:

יב ג בְּעֶשֶׂר: העמדה קלה בב"ת להדגשת הסגול המורה על מיועד. וְיִקְחוּ: וא"ו החיבור בשווא נע, לשון עתיד

יב ז וְנָתַנוּ: מרכא בנ"ן כטעם משנה. הַבְּתִים: דגש חזק בת"ו (אחד מן היוצאים מן הכלל), יש להטעים מעט את הבי"ת בגלל המונח על אף האי נוחות שבדבר

יב יא וְכָכָה: הטעם בכ"ף הראשונה מלעיל, כדי למנוע טעות סומנה זרקא בכמה חומשים גם בכ"ף

יב יד וְחָגְגָהוּ: החי"ת בקמץ חטוף (קטן)

יב טו מִיִּשְׂרָאֵל: היר"ד בחירק ודגש חזק, אין לקרוא מיאשראל

יב טז לֹא-יַעֲשֶׂה ... יֹאכֵל: היר"ד בצירי וגעיה אחריו המורה על העמדה שלא יישמע 'יעשה' וישנה משמעות

הפסרת החודש, יחזקאל מה טז – מו יט:

מה יז וְהִנְסֶךָ נ"ן בצירי ומוטעמת. וּבְחֻדָּשִׁים: העמדה קלה בב"ת להבחין בין מיועד בסגול ללא מיועד בשווא וכן הוא בהמשך מו ג

מה כא שְׁבַעֲוֹת: השי"ן בשווא ולא בקמץ

מו ח וּבְבֹא: בי"ת ראשונה בשווא נח על אף הקושי וכן הוא בפס' ט

מו ט נִכְחוּ: הכ"ף בשווא נח על אף הקושי

מו י וּבִצְאָתָם יֵצְאוּ: בכל הדפוסים וכתבי היד הידועים הגירסא וּבִצְאָתָם, ובכללם, כתר ארם צובה³

מו יב וּפָתַח לוֹ: טעם נסוג אחר לפ"א

מו יז וְהִיָּתָה לוֹ: טעם נסוג אחר לה"א, עם זאת השוא ביר"ד נע, ודגש חזק בלמ"ד מדין אתי מרחיק.

וְשָׁבַת: הבי"ת רפה, פועל לשבות בלשון עבר

ראשון של מצורע:

² בגיליון משנת עב הובאו דיון בזה. כ"י רבים מנקדים ח"פ בשי"ן המראה על שווא נע, אבל במקורות המזרחיים ככ"י לנינגרד ושושן אין כאן חטף-פתח, ולכן מסתבר שדעת אותם מקורות שהשווא נח.
³ לפי תורה קדומה צריך להיות 'ובדרכם יצאו' על פי כתבי יד תימניים.

יד ד לְמִטָּהָר: המ"ם בחירק חסר והטי"ת דגושה

יד ה וְשָׁחַט אֶת-הַצֶּפֶר הָאֶחָד: טעם טפחא בתיבה וְשָׁחַט וכן הוא בהמשך בפסוק כא

יד ו עַל הַמִּים הַחַיִּים: טעם טפחא בתיבה עַל

יד ח וְאַחֵר יָבֹא אֶל-הַמִּחְנָה: טעם טפחא בתיבה וְאַחֵר

יד ט יִגְלַח: הלמ"ד בפתח. יִגְלַח: הלמ"ד בצירי ח"ת בפתח גנובה

יד י וְכִבְשָׁה: הכ"ף פתוחה

יד יא וְהַעֲמִיד: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת הגרונית החטופה. הַמִּטָּהָר: בשווא נח' והכוונה לכהן, לא לאדם הבא להטהר שאז מנוקד בחירק חסר

מגליון תזריע סז יב ב אִשָּׁה כִּי תִזְרֶיעַ ת"א: תעדי [= תהר] וכן פירשו רס"ג ורשב"ם. ראב"ע: תתן זרע. כלומר תלד.

רש"י לא פירש כפשוטו כי די היה לתורה לומר "אשה כי תלד", ולצורך דיני טומאת יולדת וטהרתה וקרבנותיה אין צורך להזכיר את ההריון. ע"כ מגליון סז. על הדברים הנדונים באו שאלות ותשובותם בצד: תזריע, א"כ, לאונקלוס ודעימיה, תזריע – תיזרע? לא דווקא שהאשה נבעלה, אלא כמו על דרך ראב"ע ולא שהיא פעילה יותר מהבעל אלא סתם נזרעה זרע.

אז יותר מדויק יהיה לומר שהוא כמו "תהרה", דהיינו "תשא זרע" או משהו כזה אין הכי נמי.

ראב"ע תתן זרע – כלומר תלד? לכאורה מביא לפני זה את הרעיון שהאשה היא שנותנת את הזרע, וכעין מ"ש חז"ל אשה מזרעת תחילה.

יב ז זֹאת תוֹרַת הַיִּלּוּד לְזָכָר אֶו לְנִקְבָּה: אליהוא (הגיגים⁵) תורת – הילדת היינו מצפים לצרף את הסומך לנסמך. ונראה לי כי קרה תהליך כזה:

התיבות תוֹרַת הַיִּלּוּד ארוכות מדי כדי להציב מונח זקף, אלא חייבים פשוטא זקף. אבל אז היה צריך להטעים 'זאת' ברביע. אלא לעתים בעל הטעמים לא אוהב כל כך הרבה טעמים מפסיקים ברצף, והוא מחבר תיבה זעירה במקף. אלא פה המקף לא התאים (אולי בגלל סמיכות אותיות דומות, אולי סתם בגלל סיום התיבה הראשונה בהברה סגורה) והציבו בתיבה 'זאת' שופר הפוך/מהפך. אנשמה לשמוע מה דעתכם.

הערת "שחל": רוב "זאת תורת" בתורה מחובר. (יצא מן הכלל יג נט: זֹאת תוֹרַת נְגַע-צָרְעַת.)

בפסוק טו לב זֹאת תוֹרַת הַנֶּגֶב היה אפשר להטעים זאת, תורת הזב. ולסברתך צ"ל שהוא אגב כל השאר.

יג מז פרשה וטבעה משה רענן שבת בשבתו תזריע עד

⁴בשנים הקודמות סומן כאן שווא נח, אבל בהתבוננות בספר 'טעמי המקרא' עמ' 197 נראה שהוא שוא נע. והכלל שתלוי אם בטעם מחבר או מפסיק נאמר במילים ארוכות יותר בעמ' 199 שם. מכל מקום לא שינינו, כי כנראה אין זה כלל מוחלט, ובדרך כלל כשהשווא הוא נע יש ח"פ בכתבי היד.

⁵ <http://www.hagigim.com/phpBB3/viewtopic.php?f=10&t=362>

וְהַפֶּגֶד כִּי־יִהְיֶה בּוֹ נֶנֶע צָרָעַת בְּבֶגֶד צֶמֶר אוֹ בְּבֶגֶד פִּשְׁתִּים:

הפשתיים (או פשתן בלשון המשנה) הם גידול תרבות במצרים מזה אלפי שנים ונחשבים יחד עם השעורה והחיטה לאחד מהגידולים החקלאיים העתיקים ביותר. מהמזרח התיכון הועבר הפשתן למערב אירופה על ידי אוכלוסיות של נוודים למחצה שהתיישבו בחלקים מבלגיה. כבר מהעת העתיקה נועד לפשתן תפקיד כפול. גידלו אותו עבור סיביו ששימשו לאריגת בדים ועבור השמן האצור בזרעיו. במצרים העתיקה השתמשו בבדי פשתן על מנת לעטוף את המומיות המלכותיות ובנוסף לכך השתמשו בשמן פשתן בתהליך החניטה של הפרעונים.

שני זנים לשתי מטרות

הניצול הכפול של הפשתן נמשך תקופה ארוכה, אבל בימינו, לאחר ביות וטיפול למטרות השונות, קיימים שני זני פשתן עיקריים נפרדים: 1. פשתן לזרעים (פשתן שמן) בעל גבעולים קצרים ומסועפים מאד שאותו מגדלים בעיקר בחלק המזרחי של אירואסיה (גוש היבשות אירופה ואסיה). 2. פשתן לסיבים בעל גבעולים ארוכים (90 – 120 ס"מ) שאינם מסתעפים. את הזן הזה מגדלים בעיקר באזור המערבי של אירואסיה. הבדלי המבנה בין הזנים משקפים את מטרות הגידול. התפרחות (המכילות בסופו של דבר את הזרעים) מתפתחות בקצה הגבעולים ולכן בזן הזרעים הסיעוף חשוב משום שיש צורך במספר תפרחות גדול עד כמה שניתן על מנת לגדל זרעים רבים, ותכונה זו באה על חשבון אורך הגבעולים. לעומת זאת לפשתן הסיבים, שאיננו מסועף, יש תפרחת בודדת בלבד בקצה הגבעול. בזן זה יש חשיבות בעיקר לאורך הגבעול ולכן הועדפו גבעולים ארוכים שאינם מסתעפים על פני תפרחות רבות.

בגדי כהונה

העובדה שזן הסיבים איננו מסועף מהווה מאפיין בולט של צמח זה ובעזרתו מוכיחה הברייתא שבגדי הבד של הכוהנים עשויים פשתן (כתנא): "... ממאי דהאי בד כתנא הוא? אמר רבי יוסף ברבי חנינא: דבר העולה מן הקרקע בד בבד..." (זבחים, יחג). מפרש שם רש"י: "העולה מן הקרקע בד בבד - קנה יחידי מכל גיזעי (גזע) ואין בו קנים עולים מגזע אחד". את הרעיון ש"בד בבד" מבטא בדידות או נוכחות כיחיד אנו מוצאים בדברי רבי יוסי בן רבי חנינא האוסר לימוד תורה בבדידות: "אמר רבה בר בר חנה: למה נמשלו דברי תורה כאש? שנאמר (ירמ' כג כט): הֲלֹא כֹה דִּבְרִי בְּאֵשׁ נֶאֱמַר ח', לומר לך: מה אש אינו דולק יחיד אף דברי תורה אין מתקיימין ביחיד. והיינו דאמר רבי יוסי בר חנינא: מאי דכתיב (ירמ' נ לו) חָרַב אֶל הַבָּדִים וְנִאֲלַף? חרב על שונאיהן של תלמידי חכמים שעוסקין בד בבד בתורה" (תענית, זא).

פרח פשתן

גבעולי פשתן - "בד בבד"

סיבים איכותיים

לסיבי הפשתן יש כמה יתרונות בהשוואה לסיבים ממקורות צמחיים אחרים (למשל צמר גפן). יתרון חשוב הוא אורכם הגדול יחסית. סיבי צמר הגפן (כותנה בלשון ימינו) קצרים משום שהם אינם סיבי גבעול אלא סיבים המלווים את זרעי הפרי ומשמשים כאמצעי הפצה על ידי הרוח. סיבים ארוכים קלים לטוויה ואינם נפרמים בקלות. חוט השזור מסיבים ארוכים חזק בהרבה ועמיד למתיחה (גם כאשר חומר הסיב איננו חזק) משום שסיביו חופפים זה לזה על פני קטע ארוך, ולכן קשורים זה לזה באופן הדוק, בניגוד לסיבים קצרים החופפים לאורך קטע קצר בלבד. חוטים השזורים מסיבים קצרים ניכרים במראה "פרוס" המזכיר צמר. ייתכן שאיכותם המיוחדת של חוטי הפשתן היוותה סיבה לכך שרק לגביהם הייתה מחלוקת חכמים אם ניתן להשתמש בהם לתפירת ספר תורה: "ספר שתפרו בפשתן, פליגי בה ר' יהודה ור"מ, חד אומר: כשר, וחד אומר: פסול. למ"ד פסול, דכתיב: למען תחיה תורת ה' בפיך, ואיתקש כל התורה כולה לתפילין, מה תפילין הלכה למשה מסיני לתופרן בגידין, אף כל לתופרן בגידין. ואידך? כי איתקש למותר בפיך, להלכותיו לא איתקש וכו..." (מכות יא,א).

יג מט אליהוא (הגיגים) בַּבֶּגֶד אֹרְבָּה אוֹ-בִשְׁתֵּי אוֹ-בְעֵרֶב אֹרְבָּה-כָּל-כְּלִי-עֹר
 כבר כתבתי על סוג רשימה שאיננה מתחלקת 2:2 או כגון דא, אלא לפי כלל
 אחר שחידשתי.

פה דוגמה נוספת שלא הזכרתי במקום אחר (למיטב זכרוני):
בבגד – תרסא (תלשא קטנה=מפסיק) בעור – גרש (שליש)
בערב – פשטא (משנה)
עור – זקף (מלך)

כלומר יש פה דירוג הטעמים: כל טעם מפסיק יותר מקודמו.
ולמה? כי תחלת הפסוק וגם סוף הפסוק (עד האתנה) מוסבים שניהם על כל הרשימה, ואילו היתה חלוקה אחרת יכולנו לחשוב כי חלק ראשון מן הרשימה שייך לתחלת הפסוק וחלק אחרון שייך לסוף הפסוק.
(נשימו לב כי החשבתי את השתי והערב כפרט אחד ברשימה.)

היבטים לשוניים בתהלים קיט-ת

דקדוקי קריאה (ברשימה של ידידיה בהמשך יש הערות נוספות)

קסט **כְּדַבְּרָךְ**: הרי"ש בשווא נע, לא בסגול

קעג לעזערני: העי"ן בקמץ חטוף (קטון)

קעה יַעֲזָרְנִי: העי"ן בשווא נח, לא בפתח

קסט **תִּקְרַב רַנְתִּי לִפְנֵיךָ יְיָ כְּדַבְּרְךָ הַבִּינֵנִי**: המפרשים החל מהתרגום מפרשים רינה מלשון תפילה. וכן מפורש בתלמוד בבלי ברכות לא א רינה זו תפילה. ראב"ע: דרך משל בעבור מרחק השמים מהארץ אמר **תִּקְרַב רַנְתִּי** קול גדול כמו (מלכים א כב לו) ותעבור [לפנינו וַיַּעֲבֹר] הָרָנָה: הרב מלבי"ם ע"פ התלמוד בברכות ו א: הרנה קודמת אל התפלה והתחנה, שתחלה מְרַנֵּן ואומר מזמורים ואח"כ מתפלל, בקש שבעת שתקרב הרנה ויתחיל לומר פסוקי דזמרה. תיכף כדברך הבינני שאבין מה שאתפלל.

רד"ק: צעקתי, כמו (מלכים א כב לו): ויעבור הרנה במחנה. ומה היא צעקתי? כדברך
הבינו, שתתן לי בינה והשכל⁶ לעשות כדברך:
כְּדָבְרְךָ הַבִּינֵנִי: רש"י: דברי תורתך כהלכתן וכוויותן.

קצ תבוא תחנתני לפניך כאמרתך הצילני: ראב"ע: בערתה לי כמו (בראשית מב כא)
בהתחננו אלינו, על כן הצילני:
רד"ק: אין הצלה זו הצלת הגוף מצרה, אלא הצלת הנפש ממכשול עון. כי לא זכר
בפסוק ולא באשר למעלה דבר אויב. ואמר כאמרתך, ובאיזה מקום בתורה נזכר זה
הענין, שהקב"ה שומר ועוזר את האדם מן החטא? זה נרמז בפסוק (שמות כ, יז):
[ו]בעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, כי אף על פי שנתן הבחירה לאדם, אם
האדם ישר, האל עוזרו בדרך הטובה, לפיכך הראה לישראל מעמד הר סיני שיהיה להם
מפתח גדול לפתוח לבותם אל הדרך הטובה, ולמנוע אותם מן החטא. וכן רמז זה הפסוק
(דברים ה, כו): מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי, אמר מי יתן מצד האדם, כי אם הם
יתנו, אני אתן ואעזור אותם ליראה אותי ולשמור... מצותי. לפיכך אמר דוד כאמרתך
הצילני, כמו שאמרת בתורה, כן הצילני ממכשול עון, כי אני נתתי לבי לעבודתך, גם
אתה תן לי העזר:

קצא תפענה שפתי תהלה כי תלמדיני חקיק: רש"י: תדכנה.
ראב"ע: אם הצלתני והנכון אם תלמדיני חקיק:
'כי' מתפרש לשון 'אם'.

רד"ק: ענין דיבור, כמו (תהלים יט, ג): יביע אִמְרִי. ועל התמדת הדיבור נאמר זה הלשון,
כמו המקור שהוא נובע בלי הפסק. ואמר: כאשר תלמדיני חקיק אהללך בשפתי תמיד:
הרב מלבי"ם: כבר התפלל ששה פעמים ואמר למדיני חקיק, ועתה בגמר תפלתו שמובטח
שמלא ה' שאלתו נותן תהלה על שלמדהו חקים, שהיא בתפלה השביעית (כמ"ש שבע
ביום הללתיך) מובטח שקבל ה' תפלתו ונותן שבה ע"ז.

קצב תען לשוני אמרתך כי כל-מצותיך צדק: רש"י: כל עניה לשון קול רם הוא ואז
לכולם (דברים כז יד) וענו חלום ואמרו.

ראב"ע: אלמד אמרתך לבני אדם כדי שידעו כי כל מצותיך צדק:
רד"ק: כמו (דברים כו, ה): וענית ואמרת, ענין דיבור. אמר: כשאדבר אמרתך, אומר
לאחרים ואלמדם כי כל מצותיך צדק. ובעל המסרה פירש אותו לשון שבת, כלומר, תשבח
לשוני אמרתך כי כולה צדק. ואומר במסרה: תען, שלשה בלשון שבת, וסימן: ותען להם
מרים (שמות טו, כא), תען לשוני, תען כסיל (משלי כו, ד):

שימו לב! כאן משתמשת המסורה בלישנא⁷ תען כאשר באחד המקומות יש וי"ו ההיפוך. בכתר
ארם צובה מסומן במסורה הקטנה: [ב כסיל, מופיע פעמים במקרא, הפעם האחרת היא
'כסיל' המקרא המובא ברד"ק] כלומר היא מונה רק את המקרא במשלי, אבל לא של מרים.
הרב מלבי"ם: השפה הוא הדבור הפשוט, והלשון מורה על הדבור הנשגב התבונני, אחר
ששפתי יביעו תהלה אז תען לשוני אמרתך, ואשיג בדרכי הבינה טעמי המצוה, שאחר

⁶ הביטוי "דעה והשכל" הוא לשון המקרא בירמ' ג טו, ועליו בנוי נוסח הברכה הבעית בתפילה העמידה "חננו
מאתך בינה דעה והשכל" בנוסח אשכנז מערב, "דעה בינה והשכל" בנוסח פולין, בנוסח הרמב"ם "דעה חכמה
בינה והשכל". בעקבות הארז"ל נשתנה הנוסח אצל הספרדים והחסידים: "חכמה בינה ודעת".

⁷ "לישנא" במסורה הוא כאשר חלק מהמילים מלוות באותיות שימוש.

שתלמדני החקים שאין טעמם נודע אבין בבינתי טעמי המצות ואען לומר שכל מצותיך צדק, ונגד מ"ש תחלה כל מצותיך אמונה יכיר עתה טעמי המצות כולם ושהם צדק ומושגים עפ"י השכל לא אמונה בלבד.

קעג תהי' ידך לעזרני כי פקודיך בחרתי: ראב"ע: ללמד כאשר דבר וכל יד הוי' אם היתה עם אות בי"ת לעולם לגנאי ואין בכאן אות בי"ת: לו נכתב כאן 'תהי' ידך בי' היה מפרש לגנאי, אבל כאן מתפרש לטוב לעזרה.

קעד תאבתי לישועתך יי' ותורתך שעשעני: ראב"ע: כמעט כליתי על דרך (תהלים פד ג) נכספה וגם כלתה נפשי: רד"ק: היא ישועת הנפש לעולם הבא. לפיכך תורתך שעשועי, כי היא תביאני לישועה:

קעה תחיה נפשי ותהללך ומשפטך יעזרני: ראב"ע: ומשפטך - באובי יעזורני להללך: רד"ק: בעולם הזה. אני שואל חיי בעבור שאהללך, כלומר שאדע אמיתת אלהותך, והיא התהלה. ומשפטך יעזורני, בזה, כי הם כמו הסולם לעלות אל ידיעת האל יתברך:

קעו תעיתי כשה אבד בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי: ראב"ע: הטעם תחי נפשי כי אני כשה אבד שישען על הרועה וטעם כי מצותיך לא שכחתי אף על פי שחייתי כשה אבד לא אבדו מצותיך ממני:

רד"ק: והנה אני תעיתי בידיעה ההיא, שאינני קיים בה עדיין, והנני כמו השם האבד שאינו יודע לשוב אל מקום רבצו, כן נפשי לא ידעה עדיין לשוב אל יסודה. וכמו שהרועה הנאמן מבקש השם האבד עד שימצאהו וישיבנו אל רבצו, כן אתה בקש עבדך עד שתשיבני אל יסודי, והוא יסוד הנפש, והבקשה היא שתעזרני בידיעה. כי מצותיך לא שכחתי, כן תעזרני אתה ולא תשכחני ותבקשני:

ידידנו הרב ידידיה ישראל נר"ו שלח הערות אלה על מזמור קיט

כמה הערות במזמור קי"ט, לע"נ א"מ תקוה אמל ז"ל בת סלימה. ת.נ.צ.ב.ה.

"אשרי נצרי ערתי" (פסוק ב), "ואדברה בערתיך נגד מלכים ולא אבוש" (פסוק מו) – הרביע שלפני סוף פסוק אינו בהכרח רביע מוגרש כמו שעשו בתנ"ך קורן ועוד ע"פ בר זליגמן. מ"מ המנהג הידוע לי (אצל הספרדים) שמנגנים אותו כמו רביע מוגרש. א"ה: מקור המובאות כאן ממכון ממרא הבנוי על ר"מ ברויאר ז"ל.

"אחלי יפנו דרכי" (פסוק ה) – הנון רפה למרות היותה לאחר תנועה גדולה במלעיל. וכן הוא במשלי (ד, כו; כב, יח).

א"ה: לא צפוי כאן דגש כי אין השורש כנן אלא כון. ודעת לנכון נקל שלא כל תנועה גדולה מוטעמת היא בהברה סגורה. למשל יקומו. ההערה כוונה למי שרגילים להדגיש ועלולים לטעות כאן.

"דִּרְכֵּי" (פסוק ה) – הדלת רפה, וכן בפסוק "בְּכָל־לֵבִי דִרְשֵׁתִיךָ" (פסוק י), וכן "אֲבִדְתִּי" (פסוק צב). "יִסְדֶּתָם" (פסוק קנב) – בשני הדוגמאות האחרונות בלא רפיון הדלת יהיה קשה שלא לבלוע את התיו שאחריו.

א"ה: קשה עוד יותר במקומות שהמילה מסתיימת בשני שוואים דָּת.

"יִזְכֶּה־נָעַר" (פסוק ט), "נָאֵת הָיְתָה־לִּי" (פסוק נו) – דגש חזק מדין דחיק.

"אֲרִחֲתִיךָ" (פסוק טו), "מִרְשָׁעִים" (פסוק נג, קנה), "עָדֹוְתִיךָ" (בכמה פסוקים). השוא נע לאחר תנועה גדולה. ויש הנוהגים לבטאה כשוא נח כל עוד אין גם טעם באות שלאחר השוא בנוסף למעמיד שקדם לו. עיין בקונטרס שפתי כהן למדקדק בנציון הכהן בסוף הספר שפת אמת, עמוד כט-ל שדן בדבר ומסיק שיש להם על מה לסמוך ויכולים להחזיק במנהגם.

"נִמְלָל עַל־עֲבֹדְךָ אֲחִיךָ" (פסוק יז) – בלי ואו החיבור במילת "אחיה".

"מִרְאֹת שְׂוֹא" (פסוק לז) – השוא שבריש נע.

"תִּשְׁעֶתְךָ" (פסוק מא), "מִתּוֹרְתְךָ" (פסוק נא), "כִּי־תוֹרְתְךָ" (פסוק עז, קנג), "וְתוֹרְתְךָ" (פסוק קט, קעד) – טעם משני של מאריך לפני הטעם העיקרי רביע מוגרש. למסורת הספרדים צריך לעמוד בקמצים שבמקרים אלו, שאם לא כן יהיו קמץ חטוף.

"וְאֶעֱנֶה חֹרְפִי" (פסוק מב) – השוא בריש נע.

"וְאֶשְׂא־כַּפִּי" (פסוק מח) – הואו בשוא לא בקמץ, והפא בפתח לא בחירק.

"וְאֶשְׁמְרָה תּוֹרְתְךָ" (פסוק נה) – בואו ההיפוך, לכן באה בקמץ לא בשוא.

"חֲלִיתִי פָנֶיךָ בְּכָל־לֵב" (פסוק נח) – הפא והבית רפים.

"וְלֹא הִתְמַהֲמַהְתִּי" (פסוק ס) – שני ההין בשוא נח ויזהר שלא תבלענה.

"טָרַם אֶעֱנֶה" (פסוק סז) – ואם היה פא הפועל אחד מאותיות הגרון שהם הח"ע, יבא האלף בפתח קטן כמנהגו עם השלמים, כמו טָרַם אֶעֱנֶה אֲנִי שִׁגְגָּה [צחות נ ע"ב].

"תּוֹרְתְךָ שְׁעֲשֻׁעִתִּי" (פסוק ע) – העין הראשונה בחטף פתח והשניה בשוא נח.

"טוֹב־לִי כִי־עֲנִיתִי" (פסוק עא) – הכף רפה, והנון שאחריה דגושה. וכן "עֲנִיתִנִּי" (פסוק עה) בנון דגושה מלשון ענוי.

"טוֹב־לִי תוֹרַת־פִּיךָ מֵאֵלַי זָהָב וְכֶסֶף" (פסוק עב) – הכף קמוצה⁸.

⁸ רבים שרים פסוק זה במנגינה ידועה ומבטאים את הכ"ף בסגול, ומצווה לתקנם!

"יִבְאוּנִי רַחֲמֶיךָ וְאַחִיָּה" (פסוק עז) – יש נטיה לבטא את הבית בשורק (בגלל השורק שבאלף שאחריה). ויש לבטאה כראוי בחולם.

"מָתִי תַעֲשֶׂה בְּרַדְפִּי מִשְׁפָּט" (פסוק פד) – הבית רפה.

"כְּלוּנִי בְּאַרְצִי" (פסוק פז) – הבית רפה.

"מָה־אֶתְּבַתִּי תוֹרַתְךָ" (פסוק צז) – גם התיו הראשונה רפה במילת "תורתך".

"מִכָּל־מַלְמְדִי" (פסוק צט) – ויש מס שהוא יותר, במו מִזְקָנִים אֶתְבוֹנָן (פסוק ק),

מִכָּל־מַלְמְדִי הַשְּׂכָלָתִי, מִכָּל שִׁתְיָה לְפָנַי בִּירוּשָׁלַם (קהלת ב, ט) [צחות כח ע"ב].

"הַשְּׂכָלָתִי" – בחלק הדקדוק העיר המהרי"ץ על כמה וכמה מקומות שיש בהם "פתח באתנח".

וק"ק מדוע העיר זאת במקומות שיש בהם לפני כן עולה ויורד והאתנח אינו המפסיק החזק ביותר בפסוק ולמה יש הו"א שיהפוך לקמץ שצריך להעיר שנשאר בפתח? זאת ועוד שמעיר על עוד כמה מקומות בהם יש קמץ בתיבה של עולה ויורד "קמץ בלא אס"ף" ונראה כאילו אינו מודה בעליונותו של העולה ויורד על האתנח כפי שנראה בעליל בספרי אמ"ת. וצ"ע.

א"ה: לא רק מהרי"ץ, יש במסורה לפעמים מניין של כך וכך "פתח באתנח", וחלק מהמקראות הן מספרי אמ"ת. מהרי"ץ כנראה חשש שהקוראים עלולים להגיה מסברא מוטעית.

"יָר־לְרַגְלִי דְּבָרְךָ" (פסוק קה) – תיבת לרגלי בטעם מחבר.

"כִּי־שִׁשּׁוֹן לְבִי הָמָּה" (פסוק קיא) – השין בשוא נע לסמיכות.

"סַעֲפִים שְׁנֵאתִי" (פסוק קיג) – הסמך בצירי לא בפתח (יש נטיה לטעות עקב החטף פתח שבעין).

"סִתְרִי וּמִגְנִי אֶתְּךָ" (פסוק קיד) – מילת "אתה" קמוצה ומלעיל.

"סִמְכְנִי כְּאִמְרַתְךָ וְאַחִיָּה" (פסוק קטז) – הכף שבראש המילה רפה וטעם המילה בכף האחרונה לא בתיו.

"וְאַשְׁעָה בְּחֶקְךָ תִּמְיֶד" (פסוק קיז) – העין מנוקדת בקמץ לא בסגול.

"סִגִּים" (פסוק קיט) – הגימל רפה, אף שחסר יוד לפנייה.

"בִּלְתִּי־תִנְיַחֲנִי לְעֶשְׂקִי" (פסוק קכא) – השוא שבשין נע.

"וְאַדְעָה" (פסוק קכה) – השוא שבדלת נע.

"נִצְרָתָם" (פסוק קכט) – כן ניגונו לעילא ע"פ המסרת והוא חד מן ח' מלין מיחדין המשמשין תם בסוף ומלעיל נמסרין ראש פרשת יתרו [תורת אמ"ת השער השני פרק א בהערה]. התיו רפויה.

"פִּי־פָעַרְתִּי וְאַשְׁאַפָּה" (פסוק קלא) – הואו מהפכת מעתיד לעבר לכן היא בקמץ ובטעם מלעיל.

וכן "וְאַתְקוּטָטָה" (פסוק קנח).

"וְאַל־תִּשְׁלַט־בִּי כָל־אֹנִן" (פסוק קלג) – הכף רפה.

"פִּלְגִי-מִים" (פסוק קלו) - הגימל רפה.

"וְעִבְדֶּךָ אֶת־בְּהֵמָה" (פסוק קמ) – במפיק הא.

"קוֹלִי שְׁמָעָה כְּחֹסְדֶּךָ" (פסוק קמט) – הכפיים רפות.

"קָרְבֹּנוֹ" (פסוק קנ) - הקמץ רחב והוא פועל בעבר כמו הפועל רחקו שבהמשך הפסוק.

והעד המעמיד בקוף, כך שברור שהדחי לא עולה על ההברה הראשונה אלא על האחרונה.

א'ה: בכתר ארם צובה אין כאן געיא⁹, וידוע שדעת ר"מ ברויאר ז"ל שכאן מקום ראוי לגעיא שלפעמים הנקדן-מסרן לא מצא לנחון לציין. ולכן הוא הוסיף את הגעיות ממין זה. לשיטת פרופ' מנחם כוהן ואחרים (ושיטה זו מקובלת יותר היום) שיש שיטתיות מסוימת מתי כתבי היד מסמנים "געיות קלות", ולכן במקום שאין געיא בכתר ארם צובה הם לא "ישלימוהו".

מכל מקום אין חולקים על כך שהקמץ כאן הוא רחב והשווא נע (יש שיטה שתנועה גדולה שאינה אינה מניעה תמיד שוא שאחריה, איננו דנים עתה בשיטה זו).

"רְאִיתִי בְּנָדִים" (פסוק קנח) – הבית רפה.

"שֵׁשׁ אֲנָכִי" (פסוק קסב) - והנה המלות יש מהם שניות, והם שתי אותיות שוות, כמו גג דד, מגזרת

דְּדִי בְּתוּלִיהֶן (יחזקאל כג, ג), הֵה חָנֹחַ וְנָזֶם (שמות לה, כב), יֶאֱכֹלֶם סָס (ישעיהו נא, ח),

שֵׁשׁ-הַנֶּה (משלי ו, טז), ובפעלים, קָרַר בְּשָׁרוֹ (ויקרא טו, ג), שֵׁשׁ אֲנָכִי. ויש משתי אותיות ואינם

שוות, כמו בָּג (דניאל א, ה), עַל, אֶל מִשָּׁה, יָד, ובפעלים, קָם וָשָׁב. ויש משלשה אותיות הראשונים שווים ... [צחות לג ע"ב].

"שִׁבְרָתִי" (פסוק קסו) – בשין שמאלית.

"וְאַהֲבָם מְאֹד" (פסוק קסז) – הואו בקמץ להיפוך הזמן.

"תִּבְעֶנָה" (פסוק קעא) – הבית בדגש חזק ושם הטעם.

"שִׁפְתֵי" – התיו רפה.

"תִּהְלָה" – התיו דגושה.

"תַּעַן לְשׁוֹנֵי אִמְרָתְךָ" (פסוק קעב) – מילת "תען" מלעיל.

"כִּי כָל-מִצְוֹתֶיךָ צִדְקָה" – הצדי של צדק בדגש חזק מדין אתי מרחיק, וכבר נשאר מהרי"ץ

בצ"ע על הספרים שאין בהם דגש בצדי.

"תִּהְיֶינֶךָ לְעִזְרָתִי" (פסוק קעג) – הקמץ שבעין חטוף.

"כִּי פִקּוּדֶיךָ בְּחֶרְתִּי" – בטעמים משרתים לכן הפא והבית שבראש מילה רפות.

⁹ מחקתי כאן את הגעיא כי היא מקשה לראות את הדחי במקום הנכון.

עד כאן מידידיה והערות ותיקונים קלים.

בס"ד

בהנחיית הרב יואל קטן, ר"מ בישיבת שעלבים וראש מכון שלמה אומן

12:45 בהתאסף יחד שבטי ישראל

<p align="center">מורשב א': 13:00</p>	
<p>ר' שכונת הר נוף, הרב דוד יוסף</p>	<p>פסקי הג"ר עובדיה יוסף זצ"ל בסוגיות לשוניות</p>
<p>הרב הראשי לישראל, הרב דוד לאו</p>	<p>דברי ברכה</p>
<p>מ"מ ראש ישיבת קרית נער, הרב מאיר לינצ'נר</p>	<p>דברי ברכה</p>
<p>ד"ר אורי מלמד</p>	<p>ברכת האורח לבעל הבית בנוסח תימן: קורותיה וסממניה הלשוניים</p>
<p>פרופ' אשר לאופר</p>	<p>ממו"ש קמץ בעדות ישראל</p>
<p>הרב יוסף חיים מזרחי</p>	<p>קבלת הוראות האר"ז לנגד הדקדוק</p>
<p>ר' משה אוסי</p>	<p>השפעת הערבית על העברית מימי החלוצים ועד ימינו</p>
<p align="center">תפילות מנחה: 16:10</p>	
<p align="center">מורשב ב': 16:40</p>	
<p>רב קהילת "דגל מחנה אפרים" סדילקאב, הרב אריה וואהל</p>	<p>כי ישאלך בנך מה זו</p>
<p>הרב דוד כוכב</p>	<p>גזיות השע"ר בי"ד, כסיסת המצה בט"ו וקציצת העומר בט"ז</p>
<p>הרב אליהו לוי</p>	<p>סידורי אשכנז המתחדשים</p>
<p>הרב ד"ר אפרים הלבני</p>	<p>שמו"ש קטפורי במונח הלכתי</p>
<p>הרב יונתן יוסף</p>	<p>פסקים לשוניים של הגר"ע יוסף ובנו הרב יעקב זצ"ל</p>
<p>ר' אוריאל פרנק</p>	<p>הכרעות הגר"ע יוסף זצ"ל בנוסח התפילה</p>
<p align="center">שעת סיום משוערת: 19:00</p>	

* ייתכנו שינויים בתוכנית *

כִּיבוּד קל

קודי איטובוס: 16, 26, 33, 39

הבניסד חופשית עזרת נשים פתוחה

אנא אשרו השתתפותכם: 0587203297 info@maanelashon.org

נשימה לראותכם!

פסח שמחה ובשר!

נודה לכם אם תפיצו בלוחות מודעות, ולחבריהם חובבי הלשון.

תן להכם ויהפכם-עוד

אני מבקש מאוד ממי שיש לו הערות שלא ימנע מלשולחן אלי
הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com
הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע
שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

אם אתה מתעניין
בהגטים הלשוניים של התורה
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
אתה מוזמן להרשם (בחנם)
לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים
בכתובת: maanelashon@gmail.com
😊 בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים 😊